

TERMINOLOGIJA IR DABARTIS

Jonas KLIMAVIČIUS

Lietuvių kalbos institutas

LIETUVIŲ TERMINOGRAFIJA: PRAEITIES BRUOŽAI, DABARTIES SUNKUMAI IR UŽDAVINIAI

Lietuvių terminija prasideda su pirmąja lietuviška knyga (1547) – Martyno Mažvydo katekizmu (ir elementoriumi) – už Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ribų, kai lietuvių kalba nebuvo – niekur! – oficialioji, valstybinė, net kanceliarinė. Universitetiniu laikotarpiu (1579–1832) nebuvo ir universitetinė. Buvo tik bažnytinė, nors nelengvai patekusi ir į Bažnyčią, vėliau ir iš jos stumta ir daug kur išstumta. Beveik tris šimtmečius lietuvių terminijos objektas daugiausia buvo bažnytinis arba teologinis ir filologinis. Dar didesnis lietuviškas paradoksas: mokslo terminijos sistemingesnis kūrimas ir tvarkymas prasidėjo tada, kai buvo prarastas valstybingumas (1795), uždarytas universitetas (1832) – XIX a. viduryje. Jis sutapo su trečiuoju bandymu sukurti bendrinę rašomąją kalbą – šiuokart žemaičių tarmės pagrindu, kuris nebuvo sėkmingas. Jurgis (vienuolis Ambraziejus) Pabrėža (1771–1849), dvejus metus studijavęs Vilniaus universitete ir jį palikęs 1794 m. dėl sukilimo represijų, savo mokslinę (greta apaštalavimo) veiklą plėtojo gimtajame žemaičių krašte: 1821 m. parašė *Dictionarium Botanicum Latino Samogiticum* (Lotyniškai žemaitišką botanikos žodyną) – 860 vardų, II redakcija – 1 400 vardų (rankraštis neišlikęs); 1834 m. – *Wardau tayslynyee Augimiu* – 11 p., *Sryje Balsenyyny Biiluu Zemayt. Lotinyynių* (abėcėlinis lotyniškai lietuviškas augalų morfologijos terminų sąrašas) – 505 p.; pagrindinis – 1843 m. *Tayslós augumyynis* – 980 p., rengtas spaudai, bet tik dalis, pavadinta *Botanika, arba Taislius auguminis*, paskelbta Amerikoje 1900 m., kai jau buvo pietų vakarų aukštaičių tarmės ir Mažosios Lietuvos gramatikų pagrindu susidariusi naujoji rašomoji kalba. Po 1863 m. sukilimo daug šviesuolių ištrėmus, Bažnyčią suvaržius, 1864 m. uždraudus spaudą, lietuvybė ir raštingumas laikėsi knygne-

šyste, mokslas – pavieniais šviesuoliais. Toks buvo Laurynas Ivinskis (1810–1881), universiteto jau neragavęs, bet pats – tarsi žmogus universitetas. Parengė 3 300 vnt. mineralogijos ir botanikos sisteminių vardyną *Prigimtūmėnė*: I – *Žemiėmina*, II – *Žoliėmina*, grybų atlasą – 226 vnt. (su piešiniais), o iš jo visų darbų susidaro apie 6 000 terminų. Šių žemaičių terminologinis palikimas nemažai nagrinėtas: Pabrėžos – botanikų J. Dagio, K. Jankevičiaus, A. Lekavičiaus ir kt., kalbininko K. Gaivenio ir kt.; Ivinskio – kalbininkės A. Auksoriūtės (daktaro disertacija). Labai glaustai galima apibendrinti, kad Pabrėža ir Ivinskis: 1) pagal sistematiką inventorizavo labai daug gyvosios kalbos augalų, grybų, mineralų ir kt. vardų; 2) nepaprastai daug sukūrė (to reikalavo jų rinkinių spragos, dar daugiau – sistematika, plačiai išeinanti už Lietuvos augalų arealo) pagal lietuvių kalbos žodžių darybos polinkius (taisyklių dar nebuvo) ir net visai individualių darinių (Ivinskis – apie 1 500); 3) skolinius vartojo saikingai, pirmenybę šiuo atveju teikė vertiniams ir sekiniams. Jų palikimo dalelė yra tapusi, iš dalies ir dabar tampa gyvuojančių terminijos paveldu. Iš kitų to laiko mokslo ir kalbos veikėjų minėtinas A. Kašarauskas (1821–1882), K. Drąsutavičiaus (apie 1850 – apie 1905) liaudies ir mokslo terminijos palikimas.

Kilęs tautinio išsivadavimo sąjūdis davė slaptąją spaudą (*Aušra*, *Varpas*, *Žemaičių ir Lietuvos apžvalga*, *Tėvynės Sargas*), 1904 m. spauda atgauta. Terminija pirmiausia ėmė gautis iš tradicijos, įdirbio, palikimo – 1906–1907 m. išleistas su tautinio atgimimo sąjūdžiu išaugusio Povilo Matulionio (1860–1932) *Žolynas. Lietuvos augalų žodynas ir augalų taisyklės* (apie 3 000 terminų). Kaip rodo pats pavadinimas, naudotasi Pabrėžos ir Ivinskio darbais, bet ir gyvosios kalbos duomenimis. Tačiau susidaryta jau sąmoninga naujoviška norminimo samprata – 4 principai, kuriais siekiama, kad „sumažētu prieštaravimų daugybę; gyva žmonių kalba, dar dažniau raštai vienu žodžiu tankiai varduoja 2–3 augalus, suvis įvairius, ir atvirščiai: vienas augalas vadinasi keleriopai. – Tokiuose atsitikimuose aš iškėliau vien tus vardus, kurie ar plačiau yra meniami, ar tikriaus jie išreiškia augalo žimas, ar senesnes kilmes, ar reikšiau yra patvirtinti mūsų artimųjų tautų kalbomis: latvių, lenkų, rusų“ (3), – atitikmenys jomis pateikiami žodyne.

1907 m. įsteigta Lietuvių mokslo draugija, skatindama lietuvių mokslą, savaime kėlė ir lietuviškos terminijos dalyką. Draugijos 1913 m.

birželio 12 (25) d. susirinkime Kazys Grinius (1866–1950) skaitė pranešimą *Apie botanikos organografijos lietuviškąją terminologiją*, kuris 1914 m. buvo išspausdintas *Lietuvių tautoje* (išleistas ir atskiru atspaudu). Čia dar aiškiau negu P. Matulionio pasakytas mokslo termino svarbiausias reikalavimas – besinonimiškumas (kita pusė – viena-reikšmiškumas). Draugija turėjo ir vadovėlių leidimo tikslą – tam dar labiau ir greičiau reikėjo terminus kurti ir norminti. 1911 m. liepos mėn. iš Bad Elsterio kurorto Jonas Jablonskis rašė Jonui Basanavičiui: „Man rodosi, kad mokslo draugija, tarp ko kito, turėtų išdirbti raštijai terminologiją: ji reikalinga visoms mokslo šakoms. Paskutina terminologijos draugija neišdirbs, žinoma, bet ji turėtų įnešti daug šviesos, vienodumo į tą terminų mišinį, kurį dabar matome savo literatūroje“ (Jablonskis 1985: 71)¹.

Pasaulinio karo užnugario Voronežas buvo lietuvių terminijos dirbtuvė – čia pas Joną Jablonskį rinkdavęsi Pranas Mašiotas, Marcelinas Šikšnys, Zigmas Žemaitis, Konstantinas Šakenis bendrai – dalyko specialistai ir kalbininkas – kūrė, svarstė ir aprobavo matematikos, fizikos, chemijos terminus. Jablonskis tada jau buvo labai patyręs terminologas, produktyvus naujadarų kūrėjas, turintis sėkmingą metodą (*kalti kaip žmonės kala*). Grynumo principas Jablonskio terminologijos sampratoje yra esminis, deja, vėliau ir dabar arba nepaisomas, pamirštas, arba profanuojamas nevykusiais naujadarais. Voronežo svarstybų rezultatas – sukurta terminologijos mokykla (ir procedūra) ir 2 žodynai, išleisti jau atsikūrusios Lietuvos valstybės laikinojoje sostinėje Kaune: M. Šikšnio *Aritmetikos ir algebros terminų žodynelis* (1919, 47 p.) ir Z. Žemaičio *Geometrijos ir trigonometrijos terminų rinkinėlis* (1920, 99 p.). Krašto apsaugos ministerijos 1919 m. išleistas *Kariškas lietuviškai-rusiškas ir rusiškai-lietuviškas žodynelis* (106 p.), kiek žinoma, parengtas Petro Rusecko. 1920 m. išėjo

¹ Tuo laiku abiejose lietuviškose Atlanto pusėse kilo ir enciklopedijos sumanymas. Labai būdinga Kazimiero Būgos nuomonė (laiške Kleopui Jurgelioniui 1911 m. balandžio 9 (22) d.): „Manaip mums reikalinga visai kitokia enciklopedija: Lituanologijos enc. <...>. Lituanologijos enciklopedijon turėtų eiti visa tatai, kas paliečia plačiausiai Lietuvą“ (Būga 1961: 928).

Jurgio Elisono *Zoologijos sistematikos terminų žodynelis* (144 p.) (jo autorius 1932 m. išleido *Lietuvių sodiečių technikos žodyno mėginimą* – atskiru atspaudu iš *Archivum Philologicum*, 1932, kn. 3, p. 126–167). 1920 m. išėjo A. Maciejausko *Technikos žodynelis* (141 p.), rengtas padedant Susisiekimo ministerijos Terminologijos komisijai; *Prakalboje* pasakyta, kad naudotasi ir Jono Jablonskio patarimais. Pats Jablonskis žodynelį įvertino labai kritiškai: „<...>: ne visa, kas lengva parašyti, lengva ir pataisyti“ (Jablonskis 1935: 287), o apie savo vaidmenį, netikėtai sužinojęs, taip paaiškino: „Šitaip yra buvę: inž. A. Maciejauskas prieš dvejus metus kartą ar du kartu buvo atėjęs pas mane ir klausė mano nuomonės apie kelis reikalingus jam žodžius (terminus); dėl kelių tų žodžių pasakiau jam savo nuomonę – ir tiek; kad jis žodynelį pasakys naudojėsis mano „patarimais“, apie tai nieko tada negirdėjau; kad jo rašomas koks žodynelis technikams, aš tada irgi nežinojau“ (Jablonskis 1935: 287). Iš savo liūdnos patirties galiu pridurti, kad panašūs pokštai kalbininkams ir dabar krečiami...

1921 m. kovo 14 d. prie Švietimo ministerijos buvo įsteigta Terminologijos komisija. Jos darbe dalyvavo ir Jablonskis, ir Būga. Tačiau darbas vyko nelengvai, nesklandžiai, nes daugiau kvalifikuotų kalbininkų nebuvo, o nekvalifikuotiems Komisijos nariams trūko bent terminologijos principų ir apskritai bendrinės kalbos teorijos, norminimo principų supratimo ir supratimo, kad to jiems trūksta. Greičiausiai ir labiausiai tai pasireiškė besaikiu neprofesionalių purizmu, nemokšiškais naujadarais (šito dalyko savo autoritetu ir mokslingumu nepajėgė sulaikyti net Jablonskis, jam reikiamai nepasipriešino ir Būga, apskritai, kaip rodo jo rašyta *Zoologijos sistematikos terminų žodynelio* recenzija, skolinių nemėgęs). Kaip tik dėl to 1925 m. Jablonskis rašė: „Komisija bus nusidirbusi ar iš savo vagos kiek iškrypusi“ (Rygiškių Jonas 1935: 308). Kritiškai jis vertino ir Terminologijos komisijos sekretoriaus Antano Vireliūno nerūpestingai parengtą knygėlę *Įvardai arba terminai, priimti terminologijos komisijos* (1924, 144 p.) – akcizo, teisės, kelių ir kt. (Rygiškių Jonas 1935: 322–324). Per visą tą negražią istoriją, kuri neužmiršta ir šiandien, beveik prapuolė ir geras A. Vireliūno (?) terminas *įvardas* (:įvardyti) (vis dėlto vartotas užsienio lietuvių terminografų B. Stundžios, P. Mažeikos; V. Vintarto – net *įvardotyra*), jo aktyve dabar minima gal tik *kraštotyra*. Jablonskiui pasi-

traukus, Komisija 1925 m. kovo 25 d. pertvarkyta, į ją įtraukti J. Balčikonis, J. Talmantas, K. Alminauskis, A. Salys, P. Skardžius, tačiau Jablonskiui atsisakius pirmininko pareigų 1926 m. birželį paleista.

Sėkmingesnė buvo Lietuvių kalbos draugijos Terminologijos komisijos (sekcijos) veikla IV dešimtmetyje: 1938 m. išleista *Bendroji filosofijos terminija* (LKD Terminologijos sekcijos apsvastyta, papildyta ir priimta. Paruošė prof. St. Šalkauskis, 1660 terminų lietuvių, prancūzų, vokiečių ir rusų kalbomis, taip pat paaiškinimų su pavyzdžiais dalis); Šalkauskio parengta (trečdalis svarstyta) ir *Bendroji pedagogikos terminija* (1 600 terminų, iš jų 600 – iš BFT), bet tada nespėta baigti ir išleisti. Botanikos žodyno komisija, vadovaujama L. Vailionio, sudarė ir apsvastė (iš pradžių posėdžiuose dalyvavo dar ir P. Matulionis), P. Skardžiaus konsultuojama ir J. Balčikonio patariama parengė ir 1938 m. išleido veikalą *Lietuviškas botanikos žodynas*. I dalis. Augalų vardynas, botaniškoji farmakognozinė nomenklatūra ir augalų sistematika, red. J. Dagys (589 p.). Žodyną sudaro apie 3300 norminių terminų lotynų, lietuvių, vokiečių, rusų, lenkų ir latvių kalbomis su lietuviškais gyvosios kalbos ir raštų sinonimais ir variantais, lietuvių–lotynų kalbų vardynas, lotyniškų būdvardinių rūšies vardų žodynėlis. Taigi LBŽ yra kapitalinis ne tik mokslinės, bet ir liaudies terminijos žodynas – tezasauras. Visų tada surinktų augalų vardų sisteminis įvertinimas buvo nemaža (nors medžiagos prikaupus daugiau ir nepakankama) paspartis akademinio *Lietuvių kalbos žodyno* rengėjams.

Tuo laikotarpiu terminijos poreikiai sparčiai augo, daug terminų rinkinių ir rinkinėlių skelbta žurnaluose ir laikraščiuose (*Švietimo darbas*, *Lietuvos mokykla*, *Kosmos*, *Logos*, *Ateitis*, *Teisė*, *Lietuva*, *Lietuvis* ir kt.), terminų žodynų ir žodynėlių rengta ar motasi rengti daugiau (teisės, geležinkelio ir kt.), bet iki vėl prarandant valstybingumą (1940) nespėta. Vis dėlto krinta į akis ministerinių komisijų nepaslankumas, o universitetinių dar nepasireikšta, nors terminologijos darbas Vytauto Didžiojo universitete dirbtas. Pažymėtinas organizuotas ir našus Lietuvių kalbos draugijos Terminologijos komisijos darbas. Teigiamiausias dalykas – įtvirtinta Jablonskio pradėta terminų organizuoto rengimo, svarstymo ir aprobavimo tvarka, ji net institucionalizuota, nors be Jablonskio (ar kitų kalbininkų) rankos institucionalizavimas virsdavo mašina be variklio.

Nuo derlingųjų 1938 m. iki 1954 m., kai išėjo *Teisinių terminų žodynas* (240 p., 2072 pagrindiniai + 3870 rūšinių terminų), sudarytas A. Žiurlio (ir iš tarpukario įdirbio), aprobuotas Lietuvos TSR mokslų akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Terminologijos komisijos, žioji didžiulė terminografijos spraga, kurioje matomas tik nedidelis 1949 m. A. Novodvorskio *Trumpas rusiškai-lietuviškas techninis žodynas* (127 p.). Terminų žodynų lingvistinę konsultaciją ir tam tikrą aprobavimą nuo 1952 m. vykdė minėta Terminologijos komisija (savo gyvavimą pradėjusi 1945 m. prie MA Prezidiumo, 1951 m. perkelta į Lietuvių kalbos institutą). Joje įvairiu laiku ir įvairiu krūviu, J. Kruopo vadovaujami, dirbo N. Grigas, A. Kučinskaitė, J. Paulauskas, V. Bartusevičius, V. Labutis – visi vėliau šį darbą paliko, apie dešimt metų dirbo beveik vienas K. Gaivenis, kol persidirbo ir apsirgo.

1954 m. išėjo pirmasis norminis bendrinės (nors nevisiškai) kalbos žodynas – *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Jį rengiant terminologiškai konsultavo keliolika įvairių sričių mokslo specialistų. Ne vienas iš jų – veikiausiai paskatinti DLKŽ ats. red. Jono Kruopo – tapo terminų žodynų rengėjais. Atėjo lietuvių terminografijos pjūties dešimtmetis, per kurį išėjo: V. Gudelio *Geologijos ir fizinės geografijos terminų žodynas* (1956, 220 p., apie 5000 terminų); *Bibliotekinė ir bibliografinė terminologija*, sąs. 1, sudarė I. Kisinis (1956, 48 p.); *Fizikos terminų žodynas*, red. P. Brazdžiūnas (1958, 123 p.); *Sportinių terminų žodynas*, ats. sudarytojas V. Steponaitis (1959, 340 p.); *Rusų-lietuvių kalbų politechninis žodynas*, red. kol. p-kas A. Novodvorskis (1959, 518 p.); J. Čeičio *Melioracijos terminų žodynas* (1960, 283 p.); A. Krutulio *Trumpas muzikos žodynas* (1960, 208 p., apie 1500 terminų); K. Daukšo *Chemijos žodynas* (1960, 449 p.); *Literatūros terminų žodynas*, sudarė J. Petronis, V. Vanagas, A. Zalatorius (1962, 80 p., apie 3000 terminų)²; A. Jurevičiaus ir A. Čižo *Aiškinamasis tekstilės terminų žodynas* (1962, 99 p.); *Botanikos terminų žodynas*, sudarė Bo-

² 1961 m. išėjo ir verstinis mokyklinis aiškinamasis L. Timofejevo ir N. Vengrovo *Literatūros mokslo terminų žodynelis* (208 p., lietuviškus pavyzdžius parinko J. Vildžiūnas).

tanikos žodyno komisija, vyr. red. prof. J. Dagys (1965, 663 p.); *Rusiškai lietuviškas ekonomikos terminų žodynas*, ats. red. akad. K. Meškauskas (1966, 291 p.); M. Mikalajūno *Trumpas rusų–lietuvių kalbų sinoptinės meteorologijos terminų žodynas* (1966, 39 p., rotaprintu). Kiek vėliau išleisti A. Trečiokaitės *Informatikos terminų žodynas* (1969, 96 p.), V. Anskaičio ir M. Kilo *Rusų–lietuvių kalbų žemės ūkio terminų žodynas* (1971, 364 p.) ir lietuvių–rusų–vokiečių kalbų *Aiškinamasis medienos apdirbimo terminų žodynas* (1971, 119 p.). Minėtinas ir B. Augustino, P. Danisevičiaus ir K. Miecevičiaus (ats. red. P. Pošiūnas) *Trumpas kriminalisto žinynas* (1970, 184 p.), prie kurio terminijos norminimo daug prisidėjo J. Kruopas ir K. Gaivenis.

Terminų žodynus dažniausiai rengė patys žymiausi dalykų specialistai ir (arba) mokslo įstaigų kolektyvai. Nors per valstybės ir tautos gyvenimo pervartas pasikeitė mokslininkų ir kalbininkų kartos, institucijos, ideologijos ir kiti pamatiniai dalykai, bet terminų žodynų rengimo ir aprobavimo struktūra išsilaikė. Beveik visus vardytus žodynus peržiūrėjo Terminologijos komisija, nors neapčiuoti svarbūs *Politechninis žodynas* ir *Žemės ūkio terminų žodynas*. Žinoma, tie žodynai turėjo daug dalykinių, leksikografinių, kalbinių trūkumų. Pamatiniai trūkumai – okupacijos nulemtas rusų–lietuvių dvikalbiškumas ir to neišvengiamas padarinys – rusiškų vertinių gausa, beje, propagandiskai vertinta kaip lietuvių kalbos turtinimas, nereti rusiški vertalai, saikingiau, bet pastebimai – svetimybės. Visi žodynai beveik vieno tipo – dvikalbiai, rusų–lietuvių kalbų, politechnikos ir žemės ūkio – net be lietuviškos rodyklės; išsiskiria tik literatūros (lietuvių–rusų kalbų) ir botanikos, kur pats dalykas reikalauja ir lotynų kalbos; dar keli žodynai – muzikos, melioracijos, chemijos, botanikos, medienos – ir aiškinamieji. Tik 1958 m. išsiskyrė vienintelis A. Novodvorskio *Anglų–lietuvių kalbų politechninis žodynas* (172 p., apie 10 000 terminų, be lietuviškos rodyklės, neapčiuotas). Tik po 13 metų – 1971 – vėl išsiskyrė *Rusų–lietuvių–anglų kalbų skaičiavimo technikos terminų žodynas* (600 p., apie 17 000 terminų, lietuviška ir angliška rodyklė, peržiūrėjo Terminologijos komisija) ir nedidelis R. Kelbauskienės ir J. Kazėno *Anglų–lietuvių kalbų melioracijos ir žemėtvarkos terminų žodynas – minimumas* (1971, 31 p.). Čia dar minėtini vidaus leidybos – J. Vosylius lotynų–lietuvių–anglų–vokiečių–rusų *Trumpas farmaci-*

nis poliglotinis žodynas (1970, 350 p.) ir J. Starkaus ir A. Šuopio parengtas *Klinikinių diagnozių žodynelis* (1971, 182 p.). Mokomųjų vidaus leidybos terminų žodynėlių (studentams, paprastai rotaprintinių) būta ir daugiau (anglų–lietuvių, vokiečių–lietuvių, prancūzų–lietuvių), vienas pirmųjų ir didesnių – V. Nečiūno *English-Lithuanian Medical Dictionary* (1962), minėtinas taip pat V. Nečiūno *Basic Affixes and Word Roots for Medical Terminology* (1967, 128 p.).

Čia ne vieta išsamiau aptarti to laiko terminografijos teorinės ir metodinės bazės dalykus. Iš esmės jie buvo likę aiškūs iš seniau, nors sąlygų jiems sutvirtinti palankių nebuvo. Labiau tolstant nuo geros pradžios, tradicijos ir net neblogos tąsos, tie dalykai kartais kildavo patiems rengėjams – ne tik problemiška, bet ir, deja, kriziška. Taip nutiko su *Medicinos terminų žodynu* – tarp pačių rengėjų būta diametraliai priešingų nuostatų dėl grynumo, žodyno rengimas strigo, problemos prasiveržė spaudoje, netgi partinėje – vienpartinėje *Tiesoje*, rankraštis buvo daug recenzuotas, sustabdytas, deponuotas, spec. redaguotas – išėjo (20 000 egz. tiražu!) tik 1980 (1996 p.), išėjo – kaip vėzdinis atsakas į tada smarkiai smerkto purizmo (vadinto buržuaziniu) neatsargius, kartais nerimtus pasireiškimus – sulotynintas ir perlotynintas, svarbiausia – jo normų pasirinkimas paliktas visiškai neaiškus: „Ten, kur pateikiami sulietuvinti lotyniški ir lietuviški atitikmenys greta, jie laikytini lygiaverčiais ir vartotini pasirinktinai“ (3). Tokio neaiškaus norminimo nei anksčiau, nei vėliau nebuvo, visada – ar būdavo paaiškinta, ar ne – pirmesnis terminas būdavo pagrindinis normos variantas. Dabar – pasirinktinai: *abazija* – *nepaėjimas*, *ablak-tacija*: 1. *kūdikio nujunkymas*, 2. *užtrūkimas*, *ablepsija* – *aklumas*, *ab-rozija* – 1. *badavimas*, 2. *išsekimas*, *aknė* – *spuogai*, *adipozė* – *nutukimas*, *katarsis* – 1. *vidurių išvalymas*, *kogitacija* – *mąstymas*, *gargalizmas* – *kutenimas*, *insomnija* – *nemiga*, *instiliavimas* – *įlašinimas* ir taip be galo! Ir dar pirm cituotos žodyno nuostatos pasakyta: „Dėl skirtingų kai kurių terminų ypatybių minėtieji elementai (t. y. „sulietuvintas lotyniškas terminas, grynai lietuviškas terminas“ – J. K.) ne visiems terminams taikomi vienodai. Daugelio klinikos, farmacijos, mikrobiologijos, citologijos terminų naudojama (= vartojama – J. K.) tik sulietuvinta lotyniška forma“ (3), o po jos pridėta: „Sudėtiniuose terminuose vietos taupymo sumetimais dažniau pateikiamos tik su-

lietuvintos lotyniškosios formos“ (3). Taigi kreiva superlotynizuotoji žodyno nuostata visiškai aiški. Tačiau ji visiškai nesuprantama ir nepagrindžiama. Lotynų kalba yra pamatinė medicinos (ir anatomijos, fiziologijos, taip pat botanikos ir zoologijos) kalba, žodynas pirmiausia ir teikia tarptautinę normą – lotynišką (arba lotynizuotą) terminą, tai kam dar jį lietuvininti, jei yra tikrai lietuviškas terminas, teisėtas, nacionalinis variantas, lietuvių kalbos vartosenai gyvybiškai būtinas. Žinoma, *ablepsijos*, *katarsio*, *kogitacijos*, *gargalizmo* ir pan. atvejais vartosenos žodynas gal labai nepaveikė, normas į lietuviybę bent kiek atlenkė (bet tik po gero dešimtmečio) *Medicinos enciklopedija* (t. 1, 1991; t. 2., 1993). Tačiau tais – irgi gausiais ir svarbiais – atvejais, kai vartosenoje jau buvo ir tarptautinis žodis, ir jo lietuviškas atitikmuo, o neretai jau ir pakaitas, žodynas kreipė – ir nukreipė – atgal į tarptautiškumą. Kai kurie tuo metu bendromis pastangomis gerai lietuviškai įvardyti ir prigydyti, platesnėje visuomenės vartosenoje jau gerokai įdiegti dalykai, pavyzdžiui, *šunvotė*, *piktvotė*, *pūlinys*, *pūlynas*, žodyno ilgam buvo nublokšti į lotynišką balą (pirmi – *furunkulas*, *karbunkulas*, *abscesas*, *flegmona*!), kol juos bent kiek atgriebė *Medicinos enciklopedija*. Žodynas turi aprobatą – *Žodyną peržiūrėjo Lietuvos TSR Mokslų Akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Terminologijos grupė*, bet visas aprobavimas aiškiai pasakytas *Pratarmėje*: „Dalį parengto spaudai rankraščio skaitė Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Terminologijos grupės moksliniai bendradarbiai K. Gaivenis ir J. Klimavičius“ (3). Dalis buvo nedidelė ir kryptinga – kai kurie sunkios darybos ir terminų formų dalykai. Apgailėtina istorija, nes kai kurių žodyno autorių ir talkininkų pastangos yra tikriausias indėlis į lietuvišką medicinos terminiją. Bet deguto – visas samtis.

1971 m. gruodžio 7 d. įsteigta organizacinė ir koordinacinė Terminologijos taryba prie Mokslų akademijos Prezidiumo (4 sekcijos, 22 nariai, pirmininkas – akad. Vytautas Mažiulis, pavaduotojas – dr. Stasys Keinys, sekretorius – dr. Kazimieras Gaivenis). Lietuvių kalbos ir literatūros institute sudaryta Terminologijos grupė (prie Žodynų sektoriaus), vėliau – 1991 m. – ji išaugo į Lietuvių kalbos instituto Terminologijos skyrių (nuo 2003 m. balandžio – Terminologijos centras). Terminografijos darbo Taryba labai neįsibuvo, nors užmojų ir vilčių būta. 1973 m. išleista verstinė pagalbinė priemonė, sudaryta

pagal D. Lotės ir TSRS mokslų akademijos Mokslinės-techninės terminologijos komiteto darbus – *Terminologinis darbas (Pagrindai ir metodai)* su literatūros sąrašu ir Komiteto darbų bibliografinėmis rodyklėmis (vertė A. Kaulakienė). 1972 m. Lietuvių kalbos ir literatūros institutas išleido Terminologijos grupės sudarytą *Terminų žodyną kartotekos sudarymo instrukciją* – su teikiamų kortelių pavyzdžiais ir 1949–1971 m. lietuvių terminografijos bibliografija (32+2 pozicijos). Vienam akademikui, kuris ėmėsi žemės ūkio terminų žodyno rengimo (bet taip ir nesuorganizavo – spraga žioji), nepatikus Instrukcija užkišta į apatinę lentyną. Gana vėlai – 1979 m. gruodžio 13 d. – priimtas Terminologijos tarybos nutarimas *Dėl lietuviškų žodynų rengimo ir leidybos (Mūsų kalba 3 1980 26–28)*. Po gana teigiamos konstatuojamosios dalies kalbama apie neseniai parengtus fizikos ir politechnikos žodynus ir apie rengiamus daugiakalbius žemės ūkio, matematikos ir zoologijos terminų žodynus (i k i š i o l išėjo tik matematikos ir dalinis zoologijos (žinduolių) žodynai). Nurodyti svarbesni terminų žodynų rengimo ir leidybos trūkumai – neplaningumas, lėtumas, nepakankama kokybė, terminų nekirčiavimas, senstėjusių žodynų neatnaujinimas ir kt. Kai kurie trūkumai ir dabar nepašalinami, minimi reikalingi žodynai – iki šiol neišleisti. 4 nutarimo punktuose raginama leidykla, kalbama apie autorių kolektyvų būrimą ir reikalą „Artimiausiam Terminologijos tarybos posėdyje apsvarstyti perspektyvinius ateinančio dešimtmečio (1981–1990 m.) terminų žodynų leidybos planus, <...>“.

Tačiau terminografijos darbas ėjo – sena vaga, išskyrus vieną esminę naują. Reikšminga buvo ir terminografijoje įsikūnijo Mažiulio atsargiai, bet viešai pasakyta mintis, kad yra ne tik antroji (t. y. privalomosios dvikalbystės) – rusų kalba, bet ir trečioji – anglų kalba, ir kitos kalbos (aišku, Vakarų).

Taigi išėjo keletas kapitalinių trikalbių, keturkalbių, penkiakalbių terminų žodynų. 1958 m. dvikalbio *Fizikos terminų žodyno* redaktoriaus P. Brazdžiūno rūpesčiu jau 1971–1973 m. 500 egz. tiražu išėjo rotaprintinis 2 d. *Fizikos terminų žodynas*. MA Fizikos, technikos ir matematikos mokslų skyriaus akademikas sekretorius P. Brazdžiūnas surengė kapitalines žodyno svarstybas (18 narių kolegija, posėdžiuose paprastai dalyvaudavo „12 įtūžusių vyriškių“ ir Eglė Makariūnienė).

nė). Kelerių metų rezultatas – 1979 m. 10 000 egz. tiražu išleistas keturkalbis – lietuvių–rusų–anglų–vokiečių – *Fizikos terminų žodynas*, turintis apie 20 000 terminų ir rusišką, anglišką, vokišką rodykles. Žodynas aprobuotas įprastiniu būdu – *Terminologijos grupė peržiūrėjo*. Fizikos terminija tvarkyta ir toliau – 1984 m. svarstymui išleistas *Lazerių fizikos terminų žodynas* (170 p., peržiūrėtas Terminologijos grupės), 1990 m. – nauja versija (374 p.).

Ilgai truko ir matematikos terminijos tvarkymas. Dar 1957 m. J. Kubiliaus sumanytas žodyno rengimas, bet tik 1982 m. 50 egz. išleista svarstyboms. Posėdžiai vykdavo Vilniaus universiteto Rektorate penktadieniais 18–21 val., dalyvaudavo iki 8 (iš 12) rengėjų. Lietuvių–rusų–anglų kalbų lizdinis (su sudėtinių lietuviškų terminų abėcėline, rusiškų ir angliškų terminų rodyklėmis) *Matematikos terminų žodynas*, iš esmės parengtas keletą metų pagulėjęs, 1989 m. patvirtintas Terminologijos tarybos, 3 000 egz. tiražu išėjo tik 1994 m.

1985–1986 m. išleistas 2 t. lietuvių–rusų–anglų–vokiečių–prancūzų kalbų *Elektrotechnikos, galvanotchnikos ir korozijos terminų žodynas* (p-kas J. Matulis, 208 ir 170 p.) – prospektas svarstymui.

Į terminografijos darbą įsitraukė Vyriausioji enciklopedijų redakcija – 1984 m. išleido G. Daugėlos sudarytą, Kauno politechnikos instituto terminologijos komisijos konsultuotą, bet neaprobuotą *Rusų–lietuvių kalbų politechnikos žodyną* (448 p., 47 000 terminų, su lietuvių–rusų kalbų rodykle, bent kiek spragota), ir A. Juškos sudarytą *Astronomijos enciklopedinį žodyną* (136 p.). Nemažai terminų žodynų ir žodynėlių parengta mokslo institutuose ir aukštosiose mokyklose: 1980 m. A. Buračo *Anglų–lietuvių kalbų ekonomikos terminų žodynas* su lietuviška rodykle (489 p.), peržiūrėtas Terminologijos komisijos (toks įrašas...); 1989 m. A. Andrijauskienės ir R. Karalienės rusų–lietuvių ir lietuvių–rusų kalbų *Žemės ūkio ekonominių terminų žodynėlis* (220 p.); 1977 m. *Anglų–lietuvių kalbų žemės ūkio terminų žodynas*, sudarytas D. Čeponienės, R. Gelūnienės, J. Kazėno ir R. Kelbauskienės (ats. red.), turintis 8 000 terminų (165 p.); 1978 m. *Žemės ūkio ekonominių sąvokų žinynas*, sudarytas M. Treinio (106 p.); 1979 m. R. Šatinskienės ir D. Kondrato *Organinės chemijos žodynėlis* (120 p.); 1976, 1979 ir 1980 m. 3 d. *Anglų–lietuvių kalbų autotransporto terminų žodynas*, parengtas E. Adomėnienės (96, 94 ir 63 p.); 1980

m. *Anglų-lietuvių kalbų medžiagų atsparumo žodynėlis*, sudarytas J. Stonio (54 p.); 1977 m. *Nomina embryologica internationalia* lotynų-lietuvių kalbomis (117 p.); 1979 m. D. Gudaičio, R. Karazijos ir B. Strakšienės aiškinamasis *Bendrosios patologijos terminų žodynėlis* (72 p.); 1979 m. V. Vaičiuvėno ir V. Sudinto *Trumpas virusologijoje vartojamų sąvokų žodynas* (50 p.); 1976 m. *Stomatologinis lotynų-lietuvių-rusų kalbų žodynas* (rengė S. Čepulis, 187 p.). Prie terminografijos skirtina ir ministerijos patvirtinta mokymo priemonė – S. Gecevičiūtės *Zoologijos terminų aiškinimai* (1974, 180 p.), taip pat V. Steponavičienės ir S. Vizgirdienės sudaryta *Vaizduojamosios dailės termininė leksika* (1988, 144 p.). Terminografijos darbas buvo dirbamas ir kitose mokslo ir technikos įstaigose, ministerijose ir žinybose. VER 1983 m. išleido Lietuvos mokslinės-techninės informacijos ir techninės-ekonominės analizės mokslinio tyrimo institute (LIMTI) parengtą lietuvių-rusų-anglų kalbų aiškinamąjį *Mokslinės ir techninės informacijos terminų žodyną*, sudarytą A. Trečiokaitės (228 p., apie 1 320 terminų). Minėtinas taip pat 1977 m. LIMTI darbuotojos A. Trečiokaitės sudarytas *Išradybos terminų žodynas* – lietuvių-rusų kalbų aiškinamasis, su rusų-lietuvių kalbų rodykle (50 p.), 1988 m. – lietuvių-rusų-anglų-prancūzų-vokiečių kalbų su rodyklėmis (248 p.); 1980 m. (viršelyje – 1982 m.) Aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerijos Leidybinė redakcinė taryba išleido mokymo priemonę LVKKI studentams – K. Miškinio *Pedagogikos terminų paaiškinimai* (red. G. Irtmonienė, 50 p., apie 800 terminų – tarp jų ir terminas!). 1983 m. Žemės ūkio ministerijos Mokymo metodikos kabinetas išleido V. Gerulaičio ir S. Lukėno parengtą *Rusų-lietuvių kalbų žemės ūkio mechanizacijos terminų žodyną* (160 p., apie 9 000 terminų) su lietuvių-rusų kalbų rodykle, peržiūrėtą Terminologijos grupės. Hidrometeorologijos tarnybos valdyba 1975 m. išleido M. Mikalajūno *Rusų-lietuvių kalbų meteorologijos terminų žodyną* (220 p., apie 10 000 terminų) su lietuviška rodykle, peržiūrėtą Terminologijos grupės. Vyriausioji archyvų valdyba 1981 m. išleido V. Girininkienės ir A. Tumarison sudarytą *Trumpą aiškinamąjį rusų-lietuvių kalbų raštvedybos terminų žodyną (XIX a.–XX a. pr.)* (76 p.). GS Autoservisas 1989 m. išleido *Rusų-lietuvių kalbų autoserviso terminų žodyną* (116 p., apie 3 000 terminų), sudarytą R. Lapinsko. 1989 m. išėjo

Miestų statybos projektavimo institute V. Šulgos ir E. Povilaičio sudarytas *Lietuvių–rusų kalbų varentvarkos terminų žodynėlis* (94 p., 2400 terminų).

1975 m. išleistas pensininko A. Krutulio *Muzikos terminų žodynas* (258 p.).

1975 m. išleistas privalomai verstinis M. Rozentalio redaguotas *Filosofijos žodynas* (lietuviškąjį leidimą redagavo R. Plečkaitis) (488 p.).

Mokykloms išleisti du, beje, abu vienos srities: 1972 m. S. Agapovo, S. Sokolovo, D. Tichomirovo *Geografijos žodynas* (vertė V. Kvietkauskas, vertimą redagavo V. Gudelis, 272 p.); 1987 m. A. Solovjovo, S. Karpovo *Fizinės geografijos žodynas-žinynas* (vertė F. Ylevičienė ir J. Žukauskienė, vertimą redagavo A. Basalykas, vertimą recenzavo A. Laigonaitė) (216 p.).

Vėl nepriklausomos Lietuvos metais prasideda tikras terminografijos proveržis. Vienas pirmųjų buvo 1990 m. 10 000 egz. tiražu išleistas Kazimiero Gaivenio ir Stasio Keinio *Kalbotyros terminų žodynas* (280 p.) – lietuvių–rusų–anglų kalbų aiškinamasis, nors mokyklinis, bet pakankamo mokslinio lygio³. Beveik ant dviejų epochų – sovietmečio priklausomybės ir atgautos nepriklausomybės – ribos stovi Lietuvos Respublikos standartas *Terminologijos principai ir metodai* [Lietuvos RST 1115–90 (ISO 704–87)], kurį parengė K. Gaivenis, N. Dudlauskienė, L. Laužikas, E. Paukštienė, J. Storpirstienė, suderino su Lietuvos mokslų akademijos Terminologijos taryba Vilniaus universitetas, patvirtino Standartizacijos ir kokybės departamentas prie Lietuvos Respublikos vyriausybės 1990 09 28 nutarimu Nr. 3. Tai galbūt paskutinis Terminologijos tarybos paminėjimas – jos veikla (neveikla?) savaime nutrūko.

Tačiau terminų žodynų rengimas ir leidimas trūkte pratrūkęs iki šiol neslopsta. Į kalbininko V. Vitkausko šūkį straipsniu *Žodynų rei-*

³ 1971 m. JAV išėjo W. G. Schmalstiego ir A. Klimo *Lithuanian–English Glossary of Linguistic Terminology* (115 p.). 1971 m. pradėtas rengti (*Mūsų kalba* 3 1971 31–35) platus enciklopedinis, nors pradžioje kukliai pavadintas *Populiarus kalbotyros žodynėlis* – rūpestingai, bet labai ilgai rengtas, nutrūko 1986 m. (*Mūsų kalba* 5 1986 32–43) terminu *implozija*.

kia kaip vandens (*Mokslas ir gyvenimas* 6 1983 26–27) tarsi atsišaukta terminografo A. Smilgevičiaus straipsniu *Žodynų rengimo metas* (*Gimtoji kalba* 5 1997 1–4). Tas įtemptas, našus ir palyginti trumpas laikotarpis, kai išleista apie 200 terminų žodynų ir žodynėlių, aiškiai dalijasi į 2 pusperiodžius. Jų riboskyra yra du beveik vienalaikiai įvykiai – Valstybinės kalbos vartojimo ir ugdymo 1996–2005 m. programos pradžia ir 1997 m. sausio 30 d. Valstybinės lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas Nr. 59 *Dėl terminų žodynų aprobavimo* (parengtas Terminologijos pakomisijo). Programa, kurią vykdo Kalbos komisija, remia terminų žodynų rengimą ir (arba) leidimą, Komisija privalomai aprobuoja (arba ne) visus – remtus ir ne – terminų žodynus. Iki tol aprobavimas buvo autorių geros valios dalykas, įvairuojančia formule aprobuodavo Lietuvių kalbos instituto Terminologijos skyrius. VLKK terminų žodynų svarstymo ir aprobavimo bazę išplėtė. Komisijos nutarimu numatyta aprobavimo (arba ne) procedūra – dviejų ekspertų recenzijos ir išvados Programos ekspertų tarybos terminologų grupei svarstomos dalyvaujant žodyno leidėjams ar (ir) rengėjams ir, jei „žodynas atitinka kalbos taisyklingumo reikalavimus, jo terminų visuma – pagrindinius terminologijos principus“, jis teikiamas Komisijai aprobuoti vienu katru kokybės lygiu: „2.1. Terminai patenkinamai susisteminti ir sunorminti; po žodyno pratarmės įrašoma: „Valstybinė lietuvių kalbos komisija prie Lietuvos Respublikos Seimo neprieštarauja“. 2.2. Terminai labai gerai susisteminti ir sunorminti, daugumos terminų vertė patikrinta ilgesnės vartosenos, priimtinas lietuviškų ir skolintų terminų santykis; žodyno antraštiniame lape įrašoma: „Valstybinė lietuvių kalbos komisija prie Lietuvos Respublikos Seimo pritaria“ (*LKK nutarimai. 1977–1998*, Vilnius, 1998, p. 53).

Pirmiausia minėtini kapitaliniai daugiakalbiai žodynai: lietuvių–rusų–anglų kalbų *Chemijos terminų aiškinamasis žodynas* (ats. red. Z. Mačionis, spec. red. R. Mudėnienė, 1997, 576 p., 15 200 terminų, peržiūrėjo Lietuvių kalbos instituto Terminologijos skyrius; II pat. ir pap. leid., 2003, 659 p., apie 14 600 terminų, VLKK neprieštarauja) [minėtinas ir 1994 m. neaprobuotas V. Talačkos *Anglų–lietuvių kalbų chemijos ir cheminės technologijos žodynas*, 294 p., 15 000 terminų, mažesni – V. Skučo *Cheminė kinetika ir katalizė* (1998, 132 p.), P. Ka-

džiausko *Stereochemijos sąvokos* (1999, 139 p.)); lietuvių–vokiečių–anglų–prancūzų–rusų kalbų *Elektrotechnikos terminų žodynas* (rengimo grupės vadovas R. J. Mukulys, moksl. red. A. Smilgevičius ir S. Žebrauskas, 1999, 872 p., 11 530 terminų, VLKK neprieštarauja); lietuvių–anglų–prancūzų–vokiečių–rusų kalbų *Radioelektronikos terminų žodynas* (vyr. red. V. Palenskis, 1 340 p., 19 000 terminų VLKK neprieštarauja) [minėtinas taip pat 1994 m. *Ryšių technikos terminų penkiakalbis žodynas*, sudarytas V. Palensio ir V. Valiukėno, peržiūrėtas Lietuvių kalbos instituto Terminologijos skyriaus vadovo K. Gaivenio]; lietuvių–vokiečių–anglų–prancūzų–rusų kalbų *Aiškinamasis tekstilės terminų žodynas* (grupės vadovas R. Čiukas, moksl. red. A. Vitkauskas, 2001, 638 p., 4 482 terminai, VLKK neprieštarauja); lietuvių–anglų–vokiečių–prancūzų–rusų kalbų *Statybos terminų žodynas* (moksl. red. A. Kudzys, parengė A. Kudzys, A. Rosinas, B. Kudzienė, 2002, 880 p., 23 000 terminų, VLKK neprieštarauja) [minėtinas ir J. Kivilšos, A. Kudzio (spec. red.), A. Rosino *Rusų–lietuvių kalbų statybos terminų žodynas* (1992, 560 p.), peržiūrėtas Terminologijos skyriaus; *Anglų–lietuvių kalbų statybos terminų žodynas* (sudarė A. Kudzys, A. Rosinas, B. Kudzienė, spec. red. A. Kudzys, 1993, 437 p.), aprobuotas VLKK]; lietuvių–anglų–vokiečių–rusų kalbų aiškinamasis *Sporto terminų žodynas* (parengė S. Stonkus, t. 1, 1996, 680 p., apie 5 700 terminų, LKI Terminologijos skyriaus rekomenduota; II pat. ir pap. leid., 2002, 740 p., apie 6 500 terminų, VLKK neprieštarauja).

Iš fizinių ir technologijos mokslų dar minėtini: *Penkiakalbis automobilių terminų žodynas* (1995, 452 p., neaprobuotas); lietuvių–rusų–anglų–vokiečių kalbų sisteminis *Automobilių kelių terminų žodynas* (sudarė E. Palšaitis, 1995, 459 p., 2 554 terminai, neaprobuotas); rusų–lietuvių ir lietuvių–rusų kalbų *Geležinkelininko žodynėlis* (sudarė N. Juškaitė ir St. Keinys, 1992, 176 p., peržiūrėjo LKI Terminologijos skyrius) ir *Rusų–lietuvių kalbų geležinkelių transporto žodynas* (sudarė N. Juškaitė ir St. Keinys, 1997, 256 p., aprobavo LKI Terminologijos skyrius); K. Baškio ir V. Šulgos *Anglų–lietuvių kalbų hidrotechnikos terminų žodynas* (2000, 372 p., 28 000 terminų, VLKK neprieštarauja); J. Naruškevičiaus ir L. Kumpiko *Mašinų gamybos technologijos ir suvirinimo terminų rusų–lietuvių kalbų žodynas* (1996, 246 p., apie

14 500 terminų, neapčiuotus); lietuvių–rusų–vokiečių–anglų kalbų *Aiškinamasis medienos terminų žodynas* (ats. red. B. Papreckis, 1998, 212 p., VLKK neprieštarauja). Minėtini J. Veličkos *Jūreivystės terminų trumpas enciklopedinis žodynas* su rusiškais ir angliškais atitikmenimis (1991, 441 p.) ir rusų–lietuvių ir lietuvių–rusų kalbų *Jūreivystės, žvejybos ir politechnikos terminų žodynas* (t. 1, 1992, 398 p., t. 2., 1992, 446 p. – apie 17 500 terminų), J. Banaičio *Jūrų technikos, laivybos, žvejybos lietuvių–rusų–anglų kalbų žodynas* (1994, 1024 p., apie 17 000 terminų, peržiūrėjo Terminologijos skyrius) ir *Anglų–lietuvių kalbų jūrų technikos, laivybos, žvejybos žodynas* (2001, 728 p., 40 000 terminų, neapčiuotus).

Gausiai leidžiami visai naujos kompiuterijos srities terminų žodynai: K. V. Paulausko (ats. red.) ir R. Jasinevičiaus lietuvių–anglų–rusų kalbų *Aiškinamasis kompiuterijos žodynas* (1995, 376 p., apie 4 200 terminų, peržiūrėjo LKI Terminologijos skyrius); *Lietuvių–anglų–rusų–vokiečių kalbų terminų žodynas. Informatika* (red. R. Valatkaitė, Z. Kudirka, 1997, 943 p., 18 000 terminų, VLKK neprieštarauja); K. V. Paulausko *Aiškinamasis kompiuterijos terminų santrumpų žodynas* (2000, 352 p., 4 000 santrumpų, apie 6 000 terminų, VLKK neprieštarauja) ir kt. Minėtinas ir lietuvių–rusų–anglų kalbų aiškinamasis *Informacijos terminų žodynas* (sudarė A. Trečiokaitė, 1993, 140 p., peržiūrėjo Terminologijos skyrius).

Iš ekonomikos, prekybos, bankininkystės ir finansų srities pažymėtini keli nemaži žodynai: P. Auštrevičiaus, D. Pupkevičiaus, D. Treigienės lietuvių–anglų–vokiečių–rusų kalbų *Šiuolaikinių ekonomikos terminų enciklopedinis žodynas* (recenzentas K. Gaivenis, 1991, 510 p., apie 2 500 terminų); K. Paso, B. Louzo, L. Deivio *Ekonomikos terminų žodynas* (red. A. Pupkis, rec. K. Gaivenis, 1994, 310 p.; II leid., 1997, 583 p.); A. Buračo, B. Svecevičiaus *Lietuvių–anglų–lietuvių biznio, bankų, biržos terminų žodynas-žinyas* (1994, 718 p., terminus peržiūrėjo K. Gaivenis); A. Buračo lietuvių–anglų kalbų *Bankininkystės ir komercijos terminų aiškinamasis žodynas* (1997, 456 p., terminus peržiūrėjo K. Gaivenis); A. Buračo lietuvių–anglų kalbų *Pasaulio valiutų ir monetų žinyas* (1999, 368 p., terminus peržiūrėjo K. Gaivenis); *Žemės ūkio įmonių mokslo ir rinkotyros terminų vokiečių–lietuvių kalbų žodynas* (sudarė A. Poviliūnas, 1996, 410 p., neapčiuotus).

Netuščia ir teisės sritis, tačiau čia vyrauja verčiamieji (paprastai mokomieji) – anglų–lietuvių (3) ir vokiečių–lietuvių (1) žodynai, kai kurie ne visai ir terminų žodynai – yra ir šiaip tos srities žodžių, o terminai kartais neturi lietuviškų atitikmenų, tik aprašymus. Pažymėtinas *Lietuvos Respublikos įstatymuose vartojamų sąvokų žodynas* (sudarė R. Mockevičius, 2000, 607 p.; II leid., 2002, 767 p.).

Iš įvairių kitų sričių minėtini didesni, reikšmingesni terminų žodynai: sisteminis lotynų–lietuvių–vokiečių–anglų–rusų kalbų *Botanikos vardų žodynas* (sudarė R. Jankevičienė, 1998, 524 p., VLKK neprieštarauja); sisteminis lotynų–lietuvių–anglų–prancūzų–rusų–vokiečių kalbų *Žinduolių pavadinimų žodynas* (ats. red. P. Bluzma, 2002, 436 p., beveik 3 500 pavadinimų, VLKK neprieštarauja); *Trumpas anglų–lietuvių ir lietuvių–anglų kalbų augalų biologijos terminų žodynas* (parengė O. Rupainienė, 1998, 432 p., apie 7 000 terminų, VLKK neprieštarauja); lietuvių–anglų–rusų kalbų *Aplinkos apsaugos terminų žodynas* (2000, 518 p., 2 261 terminas, VLKK neprieštarauja); V. Štutkio, L. Tymuko, R. Vasiliauskytės lietuvių–anglų–rusų kalbų *Gyvulininkystės terminų aiškinamasis žodynas* (1993, 216 p., peržiūrėjo ir recenzavo LKI Terminologijos skyrius); sisteminis lotynų–lietuvių kalbų žodynas *Veterinarinės anatomijos, histologijos ir embriologijos terminai* (vadovas L. Daugnora, 1998, 180 p., VLKK neprieštarauja); L. Daugnoros, R. R. Budrio, R. Trainienės sisteminis lotynų–lietuvių kalbų žodynas *Paukščių anatomijos terminai* (2002, 216 p., VLKK neprieštarauja); *Medicininės histologijos ir embriologijos vardynas* (2001, 256 p., VLKK neprieštarauja); A. Lapytės ir J. Šurkaus *Trumpas psichiatrijos terminų žodynas* (1996, 88 p., recenzavo Terminologijos skyrius); lotynų–lietuvių kalbų *Akušerinių ginekologinių diagnozių ir operacijų pavadinimų rašyba* (sudarė A. Venckauskas, 1997, 98 p., 2000 pavadinimų, neaprobuotas); *Anglų–lietuvių kalbų medicinos terminų žodynas* (sudarė D. Ramanauskienė, E. Zagorskaitė, 1997, 429 p., neaprobuotas); *Anglų–lietuvių–rusų kalbų feromonų žodynas* (sudarė A. Skirkevičius, 1997, 154 p., apie 900 terminų, neaprobuotas); V. Gudelio lietuvių–rusų–vokiečių–anglų kalbų aiškinamasis *Jūros kranatomyros terminų žodynas* (1993, 408 p., aprobavo Terminologijos taryba (!)); S. Vaitekūno mokyklinis *Enciklopedinis geografijos žodynas* (1994, 256 p., neaprobuotas); *Lietuvių–rusų kalbų geodezijos terminų*

žodynas (sudarė S. Kazakevičius, 1993, 216 p., apie 7 000 terminų, neapbruotus); V. Stražio *Astronomijos enciklopedinis žodynas* (2002, 333 p., neapbruotus); *Istorijos žodynas* (red. kol. p-kė V. Pukienė, 2003, 434 p.) (minėtini ir du nemaži mokykliniai šios srities žodynai); *Psichologijos žodynas* (spec. red. R. Augis, R. Kočiūnas, 1993, 368 p., neapbruotus); L. Jovaišos lietuvių–anglų–vokiečių–rusų kalbų aiškinamasis žodynas *Pedagogikos terminai* (1993, 263 p., apie 1 000 terminų, tikrino ir rekomendavo Terminologijos skyrius); *Anglų–lietuvių kalbų specialiojo ugdymo žodynas* (sudarytojas ir ats. red. J. Petruševičius, 2002, 369 p., apie 3 500 terminų, neapbruotus).

Iš didesnių terminų žodynų dar reikia pažymėti karybos, vadybos, pašto, filosofijos, sociologijos, socialinės apsaugos, darbo rinkos, meno, dailės, architektūros, ikonografijos, literatūros teorijos ir literatūros mokslo, teologijos, religijotyros, bibliotekininkystės ir bibliografijos, knygotyros ir kt.; iš mažesnių – verslo, muitinės, apskaitos, vaistingųjų augalų, kultūrinių augalų ir piktžolių, spygliuočių, dendrologijos, dirvotyros, rizologijos, medžioklės ir kt. Tikrai verti dar atskirai minėti J. Pričinausko *Rusų–lietuvių kalbų prekių žodynas* (1996, 734 p., 40 000 terminų, VLKK svarstytas, nors oficialiai neapbruotus) ir *Logistika: lietuvių–anglų kalbų logistikos terminai, sąvokos* (sudarė E. Palšaitis, R. Palšaitis, 2001, 350 p., neapbruotus).

Lietuvių terminografijoje ne tik plinta ir įsigali Vakarų kalbos (labiausiai anglų kalba, siekiama penkiakalbio standarto), bet tam tikrais atvejais perimami apbruoti Vakarų arba tam tikri JAV žodynai, pvz.: Nuolatinės tarptautinės kelių kongresų asociacijos sisteminis (su lietuviška abėcėline rodykle) *Techninis automobilių kelių tarptautinis žodynas* (parengė K. Skerys, 1994, 128 p., neapbruotus) – *Technical Dictionary of Road Terms* (1990) lietuviškoji versija; *Civilinės aviacijos terminų žodynas* (rengėjai vadovai R. Eriksonienė ir J. Klimavičius, 1996, 352 p., peržiūrėjo ir aprobavo Terminologijos skyrius) – pagal ICAO (International Civil Aviation Organization) Dok. 9294; *Tarptautinė pašto tarnyba* (Žinynas lietuvių, prancūzų, anglų, esperanto, rusų ir vokiečių kalbomis, sudarė A. Piliponis, 1996, 352 p., neapbruotus) – pagal Pasaulinės pašto sąjungos aštuoniakalbį *Vocabulaire Polyglotte du Service Postal International* (Berne, 1992); *Tarptautinis pagrindinių ir bendrųjų metrologijos terminų žodynas* (pa-

rengė V. Valiukėnas, P. J. Žilinskas, 1997, 96 p., VLKK neprieštarauja) – pagal *International Vocabulary of Basic and General Terms in Metrology* (Geneva, 1993); anglų–lietuvių kalbų *Kartografijos ir geodezijos terminų aiškinamasis žodynas* (sudarė V. Vainauskas, 2000, 614 p., apie 5 000 terminų, VLKK neprieštarauja) – versta iš JAV Gynybos kartografavimo žinybos *Glossary of Mapping, Charting and Geodetic Terms*, 1981, Defence Mapping Agency Hydrographic / Topographic Center Washington, D. C. 20315; *NATO terminų žodynas* (ats. red. A. V. Garsys, plk. J. Norgėla, 2001, 310 p., neapčiuotas) – versta iš *NATO Glossary of Terms and Definitions (English and French)* AAP 6 (1998 m. rugsėjį patvirtintas Dok. 3680).

Kiekybė didelė. Bet nemažai jos susidaro mokomųjų (studentams), mokyklinių, žinybinių žodynėlių sąskaita. Akivaizdus ir kiekybės disbalansas – seniai neatnaujinti fizikos, politechnikos, medicinos, geografijos, geologijos, muzikos terminų žodynai. Niekada nebuvo didelių biochemijos, genetikos terminų žodynų. Dar Terminologijos tarybos žadėtas miškininkystės terminų žodynas neišėjo iki šiol, užtat išleistas miškininkų biogramų (su nuotraukomis!) žinynas!..

Kokybės stoka liudija aprobatos – kol kas visos tik *neprieštarauja*, nė vienos – *pritaria*, ne visai mažai žodynų – be jokios; pasitaiko su kalbos klaidomis (net didžiosiomis). Jaunai (vėl jaunai!) valstybei mirtinai trūksta kapitalinio teisės žodyno (ir enciklopedijos). Išleista keletas ekonomikos terminų žodynų, bet šios srities terminijos ydos ir problemos didelės ir akivaizdžios. Kompiuterijos terminų žodynų lyg netrūksta, bet ir jie, ir gausios (nors ne visada profesionalios) diskusijos nepadėjo nusistovėti pirmojo šimtuko ir net dešimtuko terminams, o daug kur (neišskiriant mokyklos!) keroja angliškas žargonas. Apskritai išleistas ne vienas terminų žodynas, kuris jokio naujo žodžio terminografijoje netarė.

Terminų žodynai rengiami nelengvai. Kaip žmogus, parašęs apie 500 p. recenzijų ir ekspertizių, tai galiu vertinti gana tiksliai. VLKK pastangomis 1999 m. gruodžio 9 d. protokoliniu nutarimu priimtų *Bendriųjų terminų žodynų rengimo reikalavimų* nuostata, kad į rengimo grupę turi būti įtrauktas ir „kalbininkas terminologas (ar kitas bendrinės lietuvių kalbos specialistas)“, mažokai gelbsti, nes kalbininkams terminologams visas rengimo, recenzavimo ir aprobavimo

darbo krūvis nepakeliamas, o jų gretos retėja. Kita vertus, terminografijos darbas Lietuvoje nelaikomas moksliniu – net tada, kai jį dirba geriausi specialistai (profesorai, akademikai). Terminografijos planavimas, organizavimas ir koordinavimas nėra institucionalizuotas, jis niekam nepriklauso – šis svarbus darbas nedirbamas. *Lietuvos mokslo ir technologijų baltojoje knygoje* (2001), parengtoje Mokslo ir studijų departamento prie Švietimo ir mokslo ministerijos, sąvokų *terminija, terminologija, terminografija* nėra, nors terminai – tai visų mokslų audinio raudonosios gijos. Kur esame – tiesiame kelyje, kryžkelėje ar aklaivietėje? To niekas net nesvarsto. O reikiamas kokybinis, iš dalies – ir kiekybinis, pakilimas lieka už akiračio. Nors nedidelė vilties žvaigždutė patekėjo – Mokslų akademijos prezidento rinkimus laimėjo kandidatas, kurio programoje terminologija irgi yra. Matysim po šimtadienio.

Išvados

1. Lietuvių terminografijos pradžia – 1821 m. Senoji terminografija – rankraštinė. Pirmasis spausdintas terminų žodynas – 1907 m. Beveik šimtą metų terminografijos darbą dirbo pavieniai šviesuoliai entuziastai, daugiausia botanikai.

2. Tautinio išsivadavimo sąjūdžio sužadinta Lietuvių mokslo draugija (1907 m.) davė bent kiek organizuotesnį postūmį, bet terminografijos vaisių nespėjo subrandinti.

3. Organizuotos terminografijos pradžia – Pasaulinio karo užnugario Voroneže apie Joną Jablonskį susibūrusių specialistų terminų naujadaros svarstybos.

4. Pirmojoje Lietuvos Respublikoje 1921–1926 m. dirbusioje Terminologijos komisijoje net Jablonskio mokslas ir autoritetas nesulaukė neprofesionalaus ir nesaikingo purizmo, pasireiškusio gausiais nemokšiškais naujadarais. Vėlesnė Lietuvių kalbos draugijos Terminologijos komisija įtvirtino Jablonskio pradėtą organizuoto terminų kūrimo, svarstymo ir aprobavimo tvarką, ją institucionalizavo – ir tai jau visiems laikams.

5. Nuo derlingųjų 1938 m. iki 1954 m. žioji didžiulė terminografijos spraga. *Dabartinės lietuvių kalbos žodyno* (1954 m.) rengimas subrandino ir terminografijos pjūties dešimtmetį. Tačiau beveik visi terminų žodynai – rusų–lietuvių kalbų, juose gausu rusiškų vertinių, ku-

rie propagandiškai vertinti kaip lietuvių kalbos turtinimas. Apskritai kartais susvyruodavo teoriniai ir metodiniai pagrindai.

6. 1971 m. gale įsteigta Terminologijos taryba, nors terminografijos darbo labai neįsiūbavo, paskatino reikšmingą naują – anglų kalbos (rečiau – ir kitų) vartojimą terminų žodynuose.

7. Antrosios Lietuvos Respublikos metais prasideda tikras terminografijos proveržis – išėjo apie 200 žodynų ir žodynėlių. Didelė paskata – *Valstybinės kalbos vartojimo ir ugdymo 1996–2005 m. programa*. Priimti terminų žodynų rengimo ir aprobavimo dokumentai. Išleista keletas kapitalinių daugiakalbių terminų žodynų. Tačiau matyti ir kiekybės disbalansas, ir kokybės stoka. Terminografijos darbas nelaikomas moksliniu. Jo planavimas, organizavimas ir koordinavimas nėra institucionalizuotas. Terminografijos darbo pakilimas lieka už akiračio.

LITERATŪRA⁴

- Auksojiūtė A. Terminologinis Lauryno Ivinskio palikimas. – *Lietuvių kalbotyros klausimai* 40, Vilnius, 1998, 32–40.
- Bendrieji terminų žodynų rengimo reikalavimai (Patvirtinta Valstybinės lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos Respublikos Seimo 1999 m. gruodžio 9 d. posėdžio protokoliniu nutarimu (protokolo Nr.7)). – *Gimtoji kalba* 3, Vilnius, 2000, 22–24.
- Библиографический указатель литературы по вопросам литовской терминологии (1945–1980). Составили К. Гайвянис и С. Кейнис, Вильнюс, 1981.
- Brazdžius P. Fizikos lietuviškosios terminijos kūrimas. – *Kalbos kultūra* 44, Vilnius, 1983, 4–8.
- Buga K. Laiškas (13.) K. Jurgelioniui. – *Rinktiniai raštai* 3, Vilnius, 1961, 926–930.
- Buga K. Zoologijos sistematikos terminų žodynėlis [Rec.]. – *Rinktiniai raštai* 3, Vilnius, 1961, 783–786.
- Češnyš G. Lietuviško anatomijos vardyno istorijos metmenys. – *Terminologija* 9, Vilnius, 2002, 55–65.
- Dagys J. Kaip buvo rengiami lietuviški botanikos terminų žodynai. – *Lietuvių kalbotyros klausimai* 16, Vilnius, 1975, 244–248.
- Dėl lietuviškų mokomųjų terminų žodynų (Terminologijos tarybos prie LTSR MA Prezidiumo 1978 m. gruodžio 20 d. nutarimas). – *Kalbos kultūra* 37, Vilnius, 1979, 4–5.

⁴ Šis sąrašas nėra tik cituojamos ar minimos literatūros, bet siejasi su daugeliu – ir implicitiškai – straipsnyje kalbamų dalykų. Todėl ir jo forma yra bibliografinė.

- Dėl lietuviškų terminų žodynų rengimo ir leidybos (Terminologijos tarybos prie Lietuvos TSR MA Prezidiumo 1979 m. gruodžio 13 d. nutarimas). – *Mūsų kalba* 3, Vilnius, 1980, 26–28.
- Dėl terminų standartų aprobavimo taisyklių (1998 m. sausio 29 d. nutarimas Nr. 69). – *Lietuvių kalbos komisijos nutarimai. 1977–1998*, Vilnius, 1998, 176–177.
- Dėl terminų žodynų aprobavimo (1997 m. sausio 30 d. nutarimas Nr. 59). – *Lietuvių kalbos komisijos nutarimai. 1977–1998*, Vilnius, 1998, 52–54.
- Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos Respublikos Seimo 1997 m. sausio 30 d. nutarimo Nr. 59 *Dėl terminų žodynų aprobavimo* dalinio pakeitimo (Valstybinės lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos Respublikos Seimo 2001 m. kovo 29 d. nutarimas Nr. 1 (77)). – *Gimtoji kalba* 5, Vilnius, 2001, 27–28.
- G a i v e n i s K. *Lietuvių terminologija: teorijos ir tvarkybos metmenys*, Vilnius, 2002.
- G a i v e n i s K., K e i n y s S. Lietuviškų mokomųjų terminų žodynų apžvalga, trūkumai, tobulinimo rekomendacijos. – *Lietuvos TSR mokslų akademijos darbai. A serija* 2 (75), Vilnius, 1981, 127–137.
- Г а й в я н и с К., К л и м а в и ч ю с Й. Некоторые вопросы терминологической работы в Литовской ССР. – *Научно-техническая терминология* 2, Москва, 1973, 19–23.
- G r i n i u s K. Apie botanikos organografijos lietuvišką terminologiją. – *Lietuvių tauta* 2 (3), Vilnius, 1914, 431–443.
- I n d r a š i u s N., K u č i n s k a i t ė A., V a i t i l a v i č i u s A. Pagrindinių psichiatrijos terminų projektas. – *Sveikatos apsauga* 1, Vilnius, 1967, 56–59.
- J a b l o n s k i s J. Inž. A. Maciejauskas. Techniko žodynėlis [Rec.]. – *Jablonskio raštai* 4, Kaunas, 1935, 284–287.
- J a b l o n s k i s J. Laiškas (66.) J. Basanavičiui. – *Jono Jablonskio laiškai*, Vilnius, 1985, 71–72.
- Jurgis Pabrėža (1771–1849)*, Vilnius, 1972.
- K e i n y s St. Mokslo ir technikos revoliucija ir lietuvių terminologijos raida. – *Lietuvių kalbotyros klausimai* 24, Vilnius, 1985, 179–196.
- K e i n y s St. Lietuvių terminologijos kūrimo apžvalga (iki 1940 m.). – *Kalbotyra* 18, Vilnius, 1967, 5–34.
- K l i m a v i č i u s J. Metrikai jums priklauso, kolegos terminologai! – *Mokslo Lietuva*, 2000 16 1, 11.
- K l i m a v i č i u s J. Terminologija: darbai ir darbininkai. – *Informacinis biuletenis* 9, Vilnius, Švietimo ir mokslo ministerija, 2001, 18.
- K r u o p a s J. A. Kašarauskio leksikografiniai darbai. – *Lietuvių kalbotyros klausimai* 13, Vilnius, 1972, 189–208.
- K r u o p a s J. K. Drąsutavičiaus (Drąsučio) terminų žodynėliai bei sąrašai. – *Lietuvių kalbotyros klausimai* 16, Vilnius, 1975, 265–271.
- L a š a s V. Dėl kai kurių medicinoje vartojamų terminų. – *Sveikatos apsauga* 4, Vilnius, 1965, 52–53.
- L e m c h e n a s Ch., Š u m i n a s A. Dėl kai kurių terminologijos klausimų. – *Tiesa* 1967 72 4.
- Lietuvos mokslo ir technologijų baltoji knyga*, Vilnius, 2001.

- Naujausia lietuvių terminologijos ir terminografijos literatūra (1991–1992). Sudarė J. Gaivenytė ir St. Keinys. – *Terminologijos vagos* 1, Vilnius, 1994, 101–109.
- Naujausi lietuviški terminų žodynai. Sudarė J. Gaivenytė. – *Terminologija* 3, Vilnius, 1996, 105–117; 4, 1997, 94–97; 5, 1998, 151–159; 6, 2000, 116–123; 7, 2000, 107–113; 8, 2001, 146–151; 9, 2002, 164–169; 10, 2003, 186–192.
- Pavilonis S., Vaitilavičius A. Kai kurių lietuviškų medicinos terminų kritinė apžvalga. – *Sveikatos apsauga* 3, Vilnius, 1959, 56–60.
- Rygiškis J. J. Ivardai, arba terminai, priimti Terminologijos komisijos [Rec.] – *Jablonskio raštai* 4, Kaunas, 1935, 322–324.
- Rygiškis J. J. Naujieji mūsų terminai. – *Jablonskio raštai* 4, Kaunas, 1935, 307–308.
- Rygiškis J. J. Pasiteisinimas ir atsakymas. – *Jablonskio raštai* 4, Kaunas, 1935, 308–310.
- Rumšas P. Jablonskio indėlis į lietuvių aritmetikos terminiją. – *Kalbos kultūra* 29, Vilnius, 1975, 3–16.
- Rumšas P. Lietuviškų geometrijos terminų istorija. – *Mūsų kalba* 2, Vilnius, 1974, 4–19.
- Rumšas P. Prie matematikos terminijos ištakų. – *Zigmas Žemaitis*, Vilnius, 1979, 52–58.
- Šikšnyš M. Mano lietuvių kalbos pamokos ir atsiminimai apie J. Jablonskį. – *Kalbotyra* 5, Vilnius, 1962, 81–87.
- Terminologijos darbas*. Vertė A. Kaulakienė. Vilnius, 1973.
- Terminologijos principai ir metodai. Lietuvos RST 1115–90 (ISO 704–87)*, Vilnius, 1990.
- Terminų žodynai (1985–1990 m.). Sudarė N. Banevičienė, papildė St. Keinys. – *Lietuvių kalbotyros klausimai* 31, Vilnius, 1994, 192–200, 201–202.
- Terminų žodynai ir terminų standartai. Rengė A. Smetona. – A. Paulauskienė *Lietuvių kalbos kultūra*, Kaunas, 2001, 247–254.
- Terminų žodynų kartotekos sudarymo instrukcija*, Vilnius, 1972.
- Umbraša A. Teisės terminijos padėtis Lietuvoje 1918–1940 metais. – *Terminologija* 8, Vilnius, 2001, 76–94.
- Urbonas S. Apie kai kuriuos nevykusius terminus. – *Sveikatos apsauga* 4, Vilnius, 1968, 44–56.
- Vaitilavičius A. Lietuviškos medicininės terminologijos klausimu. – *Sveikatos apsauga* 2, Vilnius, 1957, 56–61.
- Valatka J. Keletas pastabų dėl naujai rengiamų medicininių terminų. – *Sveikatos apsauga* 12, Vilnius, 1952, 33–34.
- Zemlevičiūtė P. Daktaras Jonas Basanavičius ir jo *Medega musu tautiskai vaistinykystai*. – *Terminologija* 9, Vilnius, 2002, 103–121.
- Žemaitis Z. Iš atsiminimų apie J. Jablonskį. – *Literatūra ir kalba* 1, Vilnius, 1959, 32–39.
- Žemaitis Z. Lietuviškosios matematikos terminologijos istorija. – *Lietuvių kalbotyros klausimai* 8, Vilnius, 1966, 195–201.

LITHUANIAN TERMINOGRAPHY: FEATURES OF THE PAST, DIFFICULTIES OF THE PRESENT AND TASKS

Summary

Lithuanian terminography can be said to have begun in 1821. The old terminography is in manuscripts, the first printed terminological dictionary appeared in 1907. For nearly one hundred years terminographical work was done by single enthusiasts, mainly botanists. The Lithuanian Scientific Society (established in 1907), stimulated by the movement of national revival, gave a stimulus to a more organised approach, but did not have enough time to offer an appreciable result. The beginning of organised terminography – discussions about creation of terms by specialists united round the Lithuanian linguist Jonas Jablonskis in the rear of the World War I, in Voronezh in Russia. The principle of purity in Jablonskis' concept of terminology was essential. In the first Terminological Commission, which worked in the Republic of Lithuania between 1921-1926, even the teaching of Jablonskis and his authority did not stop unprofessional and unmoderate purism, which revealed itself in plentiful and inappropriate neologisms. However, the later Terminological Commission of the Lithuanian Language Society established the organised creation, discussion and approval of terminology and institutionalized it. From 1938 until 1954 there is a big gap in the work of terminography. The preparation of the first normalising dictionary of the Lithuanian language (*Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*, 1954) gave a good basis for terminography. However, almost every terminological dictionary was Lithuanian-Russian and there were a lot of translation-loans from the Russian language, which in the propaganda were valued as an enrichment of the Lithuanian language. On the whole, the theoretical and methodological foundations wavered from time to time. At the end of 1971 the Terminology Council at the Presidium of the Academy of Sciences was established. It did not push terminographical works forward noticeably, but it encouraged one significant innovation – the usage of English (less frequently – of other languages) in dictionaries of terms. At the time of the second Republic of Lithuania (from 1990) the real boom of terminography happened – about 200 terminological dictionaries were published. The big inducement was the Programm of the Usage and Development of the State Language 1996-2005. Procedures for the preparation and approval of terminological dictionaries were approved. A few fundamental multilingual terminological dictionaries were published. However, the disbalance of quantity and lack of quality is noticeable. Terminographical work in Lithuania is not viewed as scientific activity. Its planing, organising and co-ordination are not institutionalized. The rise of terminographical work still remains in the future.

Jonas KLIMAVIČIUS
Lietuvių kalbos institutas
P. Vileišio g. 5, LT-2055 Vilnius
E. paštas termin@ktl.mii.lt

Gauta 2003-10-31